

Hétről Hétre

A MAGYAR HIRLAP SZÉPIRODALMI MELLEKLETE

Olvasás közben

IRTA: IGNOTUS.

NAGY gyönyörűség az álom s nagy jótétemény. Az a mély álom is, melyhez akaratomnak köze nincsen és zsarnoki fenség-gel emelkedik túl tudásomon s tapasztalatomon. De még szebb a hajnali álom, ez az édes kacérkodás az ébrenléttel, ez a derengő hajnala az értelemnek, mely, mielőtt egészen elfoglalja a kormányzókat: bibort, aranyat s mámoros szellőt küld maga előtt megvesztegető hirmondókul. Még ringatódom az álom hullámain, de kezembem tartom már a kormányzólagot. Édes esalódásban valóságként érzem még, ami csak káprázat, de már magam szabom meg, hogy mi kápráztasson. Van eszem, hogy olyasmit válasszak, amit szeretek, s ó mily öröm, éppen csak ennyi eszem van! Az a kárörvendő több, mely egy óra múlva már pihent erővel mondja rá mindenre, hogy: számárság, hűség, képtelenség, lehetetlenség — az még nem micsoda elkerülni. Az majd csak együtt jön a kísérlettel, mint ahogy a királyok sem küldik előre a hóhért.

Átélni amit akar — egy embernek ha jut milliók közül. Ez bizonyára a legjava jó, de csak az akarat genijeinek osztályrésze. Az akarat talentumainak kell érnők félsikerekkel s fél boldogsággal. De vannak, s számuk egyre gyarapszik, betegek is az akaratnak, kiknek még a véletlen szerencse sem segíthet, mert ami esőp eselekvőképesség akad bennük, mind arra fordítják, hogy az isten szerelmére valahogy el ne ériék azt, amit megkívántak. Micsoda vigasztalan élet volna az övék, ha kárpótlásuk nem volna. De van. Ugyanaz az ellenhatás, mely a beteg tudó kavernáit megtölti reménységgel, az akarat hiányosságait kifoltozza álmokkal. Csak szemüket kell lehunyniok s menten tudnak akarni, — akarni oly hatalmasan, hogy e roppant hatalom előtt, mint a vihar előtt a palánkok, sorra ledőlnek az élet akadályai. Ez az akarat ronthat s teremthet száz világot, egy kávéház sarkában vagy egy hintaszék üléséből. Ezek a világok oly tökéletesek, hogy a Daniel De-

foe leltározó képzelete sem találna bennük hiányosságot. S ezek az emberek oly föltétlen urak, hogy az ő országukban ellenzék nincsen. Számárság, hűség, képtelenség és lehetetlenség arrafelé ismeretlen, elköltözött, meghalt. Ó szép világ, ó gyönyörűsége világ, örökös hajnali álom!

Ó, képzelet, jövel s hazudj nekem. Hazudj amennyi csak beléd fér, amennyi csak belém fér, hazudj még ennél is többet: vágyam, hitem, éber álomom menten valóra váltja. Meg kellene vakulnom a sötétségtől, ha te világot nem gyújtánál; el kellene tikkadnom a hosszantűréstől, ha te a célt előlegbe nem adnád. S a világtól is meg kellene undorodnom, ha te nem szépítenéd. Nézd, az eszemet guzba kötöttem — ó, most hazudj, hazudj, míg föl nem szabadul!

Nem akarok megállni ott, ahová az öt érzékem tilalomfát állított. Nincs türelmem megvárni, míg fölfedezik a messzelátót, a nagyító tüveget, a Carnot-féle tételt, az energia megmaradását, az aequivalentiát, a csillagködöket s az idegek elektromosságát. A feleleteket is szűrökkellem, amiket eddig kaptam — tulságos egyszerűek, tulságos természetesekek, semmi esudálatos nincs bennük. Az én lelkem pedig esudára szomjuhozik; nem szabályra, hanem kivételre. Vagyis, prózában — ha a tudós azt mondja: nem tudom, nem is fogom megtudni, hogy van-e valami és mi az érzékeimen túl; én bizony meg nem várom, míg ő kitudja, hanem előre megmondom neki, hogy ott nem lehet más, mint a jó isten meg azok az áldott jó kis angyalok. Továbbá azzal sem érek sokat, ha a tudós elismeri, hogy mindennek van oka s a mában okvetien megvannak a holnap magvai, de a közbeható és módosító erők oly tömémenten sokfélek, hogy ő nyomón nem követheti valamennyit s így sem a multat, sem a jövőt nem számíthatja ki belőlük. Én bizony nem várom, míg ő mégis ki-

számítja, hanem egyszerűen kinyetem a kártyán, hogy mi volt tegnap s mi lesz holnap. S aztán, ha elrémülök azon a gondolaton, hogy én, én! én!! én!!! is meghaljak s belőlem ne maradjon semmi: tulságos szürke nekem az a megnyugtató, hogy ne féljek, élni fogok műveimben, gyermekeimben, az utódok emlékeztében, a eselekedeteim maradványában, a levegő szénsavában, az anyaföld nitrogénjében, a hab foszforjában s a spódium-gyár osztrálcáiban. Ha ellenben jön egy jó és derék ember, és biztosít afelől, hogy ne féljek, mindenestre tovább fogok élni, egyelőre csak lélekben, de később még testben is — ez annyira biztató perspektíva, hogy enek fejében szivesen elengedem neki a bizonyítékokat. Vigye el az ördög a bizonyítékokat. Hiszek neki, — mert szeretek neki hinni.

De hát még ha bizonyítékkal is szolgál. Hát ha belenézek a kutba, s a vize sötét tükrén valóban ott látom ragyogni a szent Szűzet, karján a jövendőt s a jövendő valóban úgy következik be, mint a kártya mondta. S mikor ujjamat ráteszem az ezüst forintosra, az valóban elkezd kalandozni az ábécében. S ha elmegek Lourdesbe s valósággal meggyógyulok. Mindezek megtörtént valóságok, amiket a tudós magyarázat hallucinálással, autoszugeszttal, véletlenséggel, öntudatlan idegmunkával, izomrángatással, de folyamatukat épp oly kevéssé tudja, ma még, bebizonyítani, mint akár a pap vagy a spiritiszta. Egészen rajtam áll, kinek higgyek inkább: a papnak, a tudósnak, vagy a spiritistának.

De nem is kell mindig tudománytalanul gondolkoznom. Az az állítás, hogy a gondolat csak olyan váladéka az agynak, mint a nedvek a mirigyeknek, s hogy a lélek külön egyénisége és élete ennek folytán lehetetlen: valósággal tudománytalanság, mert alaptétele hamisság. Egyszerűen nem igaz, hogy a gondolat olyan váladéka az agynak, mint a nedv-

a mirigynek, s a mai tudomány még a mirigyek munkájával sincs egészen tisztában, nemhogy az agyvelőét tisztán látna s általában az életet átértene. Ellenben a legszigorubb tudományosság szerint is a priori semmiképpen sem lehetetlen, hogy vannak a világon olyan valóságok, entiták, existenciák, amiket mi érzékelni nem tudunk. Sőt a priori ez a valóbszínű; a természetből az ő kábitó sokféleségében nem szabad fölténnünk azt a szegénységet, hogy teremő munkájában ott állt meg, ameddig a mi érzékeink terjednek. Vagyis a test nélkül való lélekből egy rész: a test nélkül való valóság már nem lehetetlen. De tovább is, a hipnózis és a szugesztio esudáin túl, a tudomány, a legkömolyabb tudomány is kísérletekkel állapította már meg az érzéklet kihelezésének lehetőségét, mikor például egy viaszgolyóüst szuroi meg tüvel, s a betegem uja sajog és vérzik bele. Ime tehát a második lehetőség: a léleknek a testen túl való helyzetkedése. Vegyük ehhez harmadikul a telepátiának s a doppelgaengerinak egypár hitelesnek tetsző, meg nem eáfolt, de viszont a mai tudományval meg nem magyarázható esetét: ez olyan három alak, amelyre kinek-kinek izlésétől, hajlandóságától, tudásától s lelki fegyelmességétől függ, hogy mit építsen. A lélek halhatatlansága nem következik belőle, de az sem, hogy a lélek a testnek egyszerű váladéka. Nem következik belőle, hogy a Petőfi Sándor lelke éppen ezüst forintosokat — de viszont az sem, hogy akár mi valaha ne találjunk módot a lehetséges testetlen valamik tudomásulvételére, akár ők ne, hogy velünk az ő valóságukat tudassák. Vagy nincsenek-e fényugarak, vegyi sugarak, amiket mi érzékelni nem tudunk, de kiesztünk gépeket, melyek helyettünk megmériük őket? Nincsenek-e agenciák, melyeknek valóságát meg nem értjük, de hatásaikból vissza tudunk rájuk következtetni? Minden lehetséges, csak nem mindennek találjuk meg a nyitját.

MÁR 17 1919

UNIVERSITY OF ALBANY LIBRARY

A MOSTOHAFIU

Irta: BIRÓ LAJOS.

HOGYAN teheném! — mondotta az asszony. Tíz évvel vagyok idősebb magánál.

Jánosi boszankodva válaszolt: — Kérem, ne emlegesse mindig azt a tíz évet. — Az embernek azt kellene hinnie, hogy kacérkodik a korával. Maga csupa szépség és fiatalág és erő. És én szeretem magát. És maga is szeret engem. Mi közöm az ostoba számokhoz...

— Most nem törődik a számokkal — mondta szomorúan az asszony. — De tíz év múlva Jánosi megfogta a kezét, megcsókolta és könnyőrgve emelte fel hozzá a tekintetét. Az asszony elhúzta a kezét és töprengve és szomorúan nézett maga elé.

Másnap újra kezdődött a kérdés, a könyörgés, a vonakodás, a beszélgetés az évekről. Egy hónap múlva aztán elsóhajította az asszony az igent és három hétre megtartották az esküvőt. Az asszony harmincöt éves volt, a férfi huszonhat.

Első házasságából volt egy tizenkét éves fia az asszonynak. A fiu első helyen szerepelt a házasság feltételei között.

— Gyurit magunknál tartjuk — ismételte meg az esküvőig mindennap az asszony.

— Természetesen — válaszolta Jánosi. — Én úgy szeretem Gyurit, mintha a magam gyereke lenne. Különb is nagy barátságban vagyunk.

Gyuri otthon is maradt, Jánosi továbbra is szerette, de a fiu egyszerre csak megváltozott. Jánosit, akit azelőtt imádott, egyszerre csak gyűlölni kezdte. Barátnak elfogadta, mostoha apának nem. Azelőtt büszke volt a barátságukra, rajongott Jánosiért, most egyszerre gyanakodni kezdett rá, elkerülte, nem válaszolt neki. A barátai, az olvasmányai, a cselédek felvilágosították a mostohagyermek romantikáról, megcsaltak, elárultak és üldözöttnek érezte magát. A haragját nem lehetett lefegyverezni, minden jóság és minden kedveség elkésérítette és elvadította, a gyűlölete olyan mértéket öltött és olyan nyíltan és olyan vadul tombolt, hogy egy év múlva az anyja határozta el:

— Gyurit elküldjük.

A fiut beadták egy nevelőintézetbe. Szünidőkre hazajárt, de a távollét sem szeretette meg vele az anyja megváltozott otthonát. Nemsokára ő maga irta meg egy komoly és udvarias levélben, hogy szünidőre sem akar hazamenni. Tizenöt éves korától kezdve a huszonegyedik esztendőjéig csak egy-egy napra látogatta meg az anyját évenként; elvégezte a gimnáziumot, beiratkozott egy külföldi egyetemre és az anyjához csak egy-egy korrekt hangú levél és egy-egy rövid látogatás hideg és udvarias ölése fűzte.

Huszonegy éves korában megint hazajött látogatába. Meg-

csókolta az anyja kezét, megcsókolta az anyja arcát, leült és várta a kérdéseket. Az anyja megkérdezte, hogyan töltötte az elmúlt esztendejét, megkérdezte, sokat dolgozik-e, megkérdezte, jól érzi-e magát; a fiu nyugodtan és halkán válaszolt rá. Az anyja ekkor ezt kérdezte:

— És... holnap... megint... elutazol?

A fiu felkapta a fejét. Az anyja hangja remegett. Az anyja szeme könnyes volt. A fiu aggodva bámult rá. Megnézte az anyja haját: ez a dus szép haj egészen fehér volt már. Megnézte az anyja arcát: a tiszta, okos, szép arcon ráncok voltak. Az anyja öreg asszony lett.

A fiu felugrott a helyéről, elfordult, nyugtalanul végigment a szobán, azután visszafordult és a szoba végéről odaszólt az anyjának:

— Nem utazom el. Itthon maradok.

Az asszony sirni kezdett, a fiu odament hozzá, megölelte és megcsókolta és tíz év óta először szólt hozzá melegen:

— No ne sirj, anyuska... Bocsáss meg nekem... Számár voltam...

Az asszony zokogva szorította magához a fiát, örültek egymásnak, beszélgettek és a fiu később ezt kérdezte:

— Jól vagy, anyuskám? Boldog vagy?

— Igen, igen, igen — mondta az asszony.

Nemsokára jött Jánosi. — Ittjön Pali — mondta az asszony. — Milyen boldog lesz, ha megtudja.

Jánosi bejött és meglepetve nézett rájuk. Az asszony könnyes szemmel mosolygott, a fiu felkelt és elébe ment Jánosinak.

— Pali! — mondta neki — fogadj vissza a régi barátságba. Szeretnék itthon maradni, ha megengedné.

Jánosi kinyitotta a karjait és magához szorította a fiut.

— Gyuri... Gyurkám! — mondta neki meghatva és gyöngéden. — Kedves fiam, csak hogy itt vagy... Csak hogy látod, mennyire szeretünk.

Gyuri aztán otthon maradt. Elfoglalta a régi szobáját és jól érezte magát otthon. Jánosival újra és nagyon megszerették egymást. Barátok lettek; Jánosi nem ohajította a mostohaapa szerepét és tekintélyét, a fiu a keresztnevén szólította őt, az egyik huszonegy éves, a másik harminchat volt; olyan barátságban voltak, mint amilyenben két művelt, okos és jóízű fiatalember szokott lenni.

A beszélgetéseikben egyetlen egy tárgyat kerültek gondos és finos vigyázattal: Jánosinak az asszonyhoz való viszonyát. Ha hárman együtt voltak: az anyja fehérhaju, öreg asszony lett, Jánosi pedig erős, délceg és fiatal férfi. Gondolkozva méregette

őket, azután elfordította a fejét és nem szólt semmit. Ha pedig ketfejük között. Jánosi és a fiu között, asszonyokról, házasságról, szerelemről volt szó, akkor Jánosi zavarodott meg, elfordította a fejét és elhallgatott.

A fiu nemsokára megállapította, hogy Jánosi gyöngéd, kedves, tapintatos és udvarias férj és hogy az anyja rettenetesen féltékeny. Az együttélés előkelő és finom tónusát csak ez a féltékenység zavarta meg néha; a diszkrét és előkelő asszony néha nyugtalanodni kezdett; a harag villámai cikkáztak fel a gyöngéd érintkezés rendes hangjában; a fiu fájdalommal gondolt ennek a házasságnak a nagy belső ellentmondására, a hibátlan és teljes boldogság lehetetlenségére és rettegett egy zivatartól.

Három hónappal azután, hogy a fiu hazajött, idegesnek találta egy este az anyját. Az asszony nyugtalanodva járt-kelt, remegő kézzel rakosgatott a vacsorázó asztalon, az arcán egy-egy ideges rándulás futott végig. Hazajött Jánosi. Az asszony hallgatott. Jánosi elfogulatlanul próbált beszélgetni; az asszony nem válaszolt. Hallgattak. Az asszony egyszerre megszólalt:

— Délelőtt, ugy-e a törvényszéken voltál? Egész délelőtt tárgyaltál?

— Igen — mondta Jánosi.

Az asszony felkapta a fejét, düh és harag és keserűség volt az arcán és csattanó hangon kiáltotta:

— Ilona pedig tizenegy órákor Budán látott egy nővel.

Jánosi elfehéredett, kinyitotta az ajkát, de nem tudott szólni. Gyuri ekkor letette az újságot, amelyet olvasott és nyugodtan és csendesen szólt:

— Ilona néniem, ugy látszik, víziói vannak. Tizenegy órákor Pali a törvényszéken volt. Én láttam.

Az asszony bámulva fordult hozzá:

— Mit csináltál te a törvényszéken? — kérdezte meglepetésében.

— Juhász professzor szakértő volt ma a tenkei gyilkosság ügyében. Érdekelt a véleményem.

Jánosinak eltűnt a fehérség az arcáról, ránézett az asszonyra és bágyadtan mosolygott. Az asszony lehajította a fejét és szégyenkezve és bocsánatot kérve mosolygott fel rá. Egész este jószággal, kedvességgel és szeretettel iparkodott a hirtelenkedést jóvátenni. Jánosi szeretettel fogadta a bűnbánatot és egész este kerülte a Gyuri tekintetét.

Egy szó sem esett közöttük azután erről a dolgról. Két hónap múlva egy délelben egyedül voltak otthon ketten: Jánosi és Gyurka. Bent ültek a Jánosi irodájában. Megcsendült a telefon. Gyurka ült a telefon mellett, kezébe vette a kagylót.

— Te vagy az Palkó — kérdezte egy női hang.

Gyuri átnyújtotta a kagylót Jánosinak.

— Az ügyvéd urat kérik a telefonhoz — mondta.

Jánosi kezébe vette a kagylót és beleszólt:

— Itt Jánosi.

Aztán elpirult és zavarodottan válaszolt a női hangnak, Gyurka akaratlanul hallotta az egész beszélgetést.

— Ma este egyedül vagyok — mondta a női hang. Mikor jöhetsz hozzám?

— Kilenc órákor — dadogta bele Jánosi a telefonba.

Gyurka könyvet vett elő, lapozgatott benne és mikor Jánosi verejtékes homlokkal letette a kagylót, a könyvről kezdett vele beszélni. Este nyolckor vacsoráztak. Jánosi nyugtalan volt, idegesen izgett-mozgott, szólni akart és elhallgatott, fejfájásról panaszkodott és friss levegőt kívánt, azután megint szólni akart és megint elhallgatott. Gyuri nyugodtan szivarozott és háromnegyed kilenckor megszólalt:

— Paji, hiszen neked el kell menned. Ma választmányi ülés van a kaszinóban.

Jánosi meglepetten nézett rá és zavarodottan mondta:

— Igen... igen... de ugy íj a fejem.

— Csak menj el, fiar — mondta az asszony. — Ne kerül az embereket. A fejfájásodnak is jót tesz egy kis mozgás.

Nyár elején fürdőre ment az asszony. Négy hete volt már ott; úgy volt, hogy még négy hétig marad. A lakásban ketten laktak: Jánosi és Gyurka. Ekkor egy napon reggel kilenc órákor jött haza Jánosi. Nem töltötte otthon az éjszakát. Amint belépett az előszobába, Gyuri sietett elébe. Lábujjhegyen járt és izgatott volt.

Egy órája leslek itt már — mondta suttogva.

— Mi történt? — kérdezte rémülten Jánosi.

Gyuri egy mozdulatot tett befelé, a lakás felé és halkán suttogta:

— Megjött. A reggeli vonattal. Nem bírt ott maradni.

Jánosi elsápadt. Gyurka tovább sugta:

— Azt mondtam neki, hogy Bécsben voltál. Táviratot kaptál... hirtelen fel kellett menned... tegnap reggel utaztál el... a többit te mondd el...

Jánosi megkönnyebbült, mély lélekzetet vett, aztán ránézett Gyurkára, lesütötte a szemét, szólni akart, megfogta a kezét, gyötrelmes zavarban volt. A fiu pedig halkán, egyszerűen, kiesít meghatva és nagy jószággal megmagyarázott neki mindent:

— Én értem, hogy te más asszonyokat keresel... Én nem haragszom rád, mert azért jó vagy hozzá... Én segítek neked, mert az nem szabad, hogy neki bánata legyen...

R OK
aludt a
iel, hog
rázza
— R
londult
lumpol
Csun
gyon.
sirva f
lumpol
gel ny
megdől
megtet
kének

— H
a nagy
ságtala
meresz
könyve
Rokos
ma tén
lumpo
mos, a
dosott.
Rok
tartott
nyeret
zett fe
ka jell
ló.
érezse
huznia
a csal
soha a
cögött
nyössé
ségét
sőt dij
dig m
kat, n
nagy
Ez vo
kok if
fonyad
magas
ka ko
giával
hoz.
ekkor
gott a
cél.

Rok
dog e
mikor
ben a
crófes
dozta
sokér
ma v
roska
delme
zó er
tékes
kiszél
egy
vékor
közbe
ták
tak,
cvta
kor F
vacs
szege
gatta

Rok
fogye
a be
ni...
Re
öldöl
mult
a ha
bens
rede
köz

Rokoska trombitál

Irta. RÉVÉSZ BÉLA.

ROKOSKA Ádám valamelyik délután munkaközben elaludt a hivatalában. Arra ébredt fel, hogy az irodafőnök a vállát rázza és rákiált:

— Rokoska, Rokoska, megbolondult? Ezt nem tűröm; miért lumpol mindig...

Csunya ébredés volt ez nagyon. Rokoska majdhogynem sirva fakadt s az az egy szó, a lumpolás, tépő könyörtelenséggel nyilalt a szívébe. Rokoskát megdöbönt, már majdnem megtette, hogy odakiált a főnökének keserű tiltakozással:

— Hazudik... hazudik... De a nagy rémület, a lesújtó igazságtalanság megnémította és meresztgette a szemét, hogy a könnyei ki ne bugygyanjának. Rokoskának igaza volt, az ő álma tényleg nem volt közönséges, lumpos álom. Mögötte egy hullámos, azért csendes lelkielet bujdosott.

Rokoska családfentartó volt. Ő tartotta el az anyját, ő adott kenyert kis öcsésének és ő szerzett férjet a nővéreinek. Rokoska jellemes volt, mint egy igasló. Valami ösztönös, gyökeres érzése volt, hogy ő neki kell huznia — a zökkenős utakon — a család szekerét, nem eszmélt soha a duzzogásra sem, csak döcögött, bukdácsolt előre, csökönység nélkül. Szürke mesterességét sem unta meg sohasem, sőt díjnoki hivatalában addig-addig másolgatta a törvényes iratokat, míg lassankint elérkezett a nagy fizetéshez, a 40 forinthez. Ez volt a hegy, a mire a díjnokok ifjan fölkanakáltak — és elfogyadtak, megöregedtek, mire a magasságba fölérkeztek. Rokoska kopaszon bár, de friss energiával jutott el a kánaáni stációhoz. A tervek, a vágyak éppen ekkor duzzadtak benne és zsongott a lelkében a sok tarka élet-cél.

Rokoska alapjában véve boldog ember volt. Még akkor is, mikor elégedetlenkedett, mert ebben az érzesben tulajdonképpen erőfeszítő szándékok szunnyadoztak... dolgozni, dolgozni másokért. És ez az egyedüli izgalma volt a lelki gyönyörűsége; a roskadt emberke belülről győzedelmesen érezte az óriások csatázó erejét s keskeny vállai a verejtékes munka közben megnöttek, kiszéledtek; érezte, hogy rájuk egy ház, a család támaszkodik, vékony karjain — úgy álmódzó közben — acélos izmok kigyózták át és megfeszültek, pattantak, de erősen tartotta, biztosan óvta a familiáját. Esténként, mikor Rokoska elköltötte szalonnás vacsoráját, a szemét a plafondra szegezte és komoly arccal hallgatta a család előterjesztéseit:

— A gyerekeknek cipő kell. Kifogyott a fa, nincs rá pénz. Jön a beiratás, könyveket kell venni...

Rokoska összeráncolta szemöldökeit, komorkodott, belebámult a levegőbe és mialatt így a házi gondok foglalkoztatták, bensőjében büszke indulatok ébredtek a nehéz töprengések között, valóságban örvendezett,

forró hangulat szállt reá és valami furesza önérzet töltötte el, hogy mindenki tőle várja a bajos dolgok megoldását; ő a család-öntartó. És kéjesen furdózott a család magasztalásaiban:

— Szegény Ádám mennyit dolgozik... Feküdj le Ádám, neked pihened kell... Ádám, mi lenne velünk, ha te nem dolgoznál értünk...

Ádám anyja, egy özvegy tanítóné — megcirógatta Rokoska arcát, s a gyerekek, a család ránézett, felbámult az öreg fiura, aki ümmögött dünyögött:

— Igep... igen... sok a gond... sok...

Rokoska különben bölcselem kormányozta önmagát is. A sok probléma közül kikémlelte a leg súlyosabbat és arra rávetette magát. Energiája ott is megsegítette, hogy a toladó gondokat elhessegette és az egyetlent, a kiválasztottat, melyen beléplántálta az agyába, szívébe és öszszegyűjtött erővel küzdött a kijelölt célért. Így volt Rokoska például a nővéreivel is, aki már fonnyadt és a nyári esteiken, a meleg séták alkalmával reszketteve beszélt Ádámnak a férjről, a ki még nincs. Rokoska egy ilyen promenade alkalmával elébe állt a nővéreinek, belenézett az arcába, mely fakó volt az izgalomtól és ünnepélyesen kijelentette:

— Juliska, én szerzek neked férjet...

A szürke familia meggazdagodott egy színes emberrel, egy táncmesterrel — a férjjel, a kit Rokoska, úgy a mint ígerte, elhozott a nővéreinek. Ádám, a fáradt lábú, beiratkozott egy tánciskolába, ott megismerkedett a vidám emberkével, a ki fúrge volt, mint a szöcske; egyszer aztán Rokoska odaugratta a nővére mellé, aki ciripelt egy kicsit Juliskának és nász, regés, szép nász szállt le Rokoska családjára Ádám a mámoros este belefújt kürtjébe és eltrombitálta Lohengrin nászindulóját, a szent éjszakát köszöntve. Rokoska minden este trombitált, de soha így, mint a menyegzői estén: turbékoló, forró hangok szálltak ki a kürtből; a legendás lovag sóhajtása, vallomása, áradó boldogsága ott hullámzott a lakodalmi asztal körül, a dalok rálibbentek a családra, mely meghatódott, sirt és gyönyörködött s illetődött, méla csöndben átadta Juliskát a táncmesternek...

Itt kezdődik Rokoska életének nagyobbik fejezete, melyben azért vannak muzsikás részletek is: egy könnyelmű prücsöknek megejtő vidámságai. A táncmester magába bolondította a familiát, Ádámot is. Pedig szinte ideje se volt ilyesmire. Hónapokra elhagyta Juliskát és városról városra szökdécselt, itt-amott lejtett egy darabig és járta a valcert, a polkát, és midőn már a francia négyest is betanította, egy kecses lépéssel arrébb ugrott, új helyeken táncolni, friss lumpolásokban dorbézolni. Néha aztán valami nyugtalanította — talán a hitvesi hűség — ő legalább

szívesen vallomással ajkán szökkent be Juliskához. Am Ádám megtudta, nagyon hamar megtudta, hogy a fúrge sógornak egy krajcárja sincsen. A gond felhői ilyenkor mégis hirtelen elszéledtek, mert ünnep, áhitatos alkalom volt a táncmester megjelenése. A vacsorák ilyenkor mindig díszesek voltak és a lakoma gyönyörű tableauval végződött. Az asztalt, a szekrényeket eltolták és a szöcske-ember a család előtt táncra perdült. Hajlongott, bókolt, minden cifra figurát nekik külön megjelenített, aztán belesodorta a táncba Juliskát, Ádámot is és nagy vigalommal mentek az éjszaka elébe, mint akkoron a nász idején. És a család e ritka éjszakákon, mindig ellágyulva, ünnepélyes ceremóniával adta át Juliskát a táncmesternek. Titkos éjszakák voltak ezek! Rejtelmét kíváncsi szemmel ne bántsuk, szeressük; csak bizonyos az, hogy a korhely lumpos, prücsök virradatig ciripelt — ciripelt, másnap, harmadnap aztán tovaszökkent és mire eljött a másik kiválasztott éjszaka, egy-egy gyerekecske hullott Rokoskáké közé... Ezek az árnyékos szerelmek bujtogatták egyre Rokoskában a hóst és Ádám a házasság első éveiben mind ébreen szimatolt az új pénzek után, a szerint, hogy a táncmester haza-hazalépett és a család kerete mind szélesebbre táglott.

Rokoskát kéjes izgalmak gyötörték. Igavonó karaktere nagy kötelességeket diktált élje, az esztét keresztfül-kasul szántották a fúrkesző gondolatok és ötletek és fütötte magát a megnőtt öntudattal, hogy két család támaszkodik reá. Most már oda-haza is másolt, írta ezrével a tarka borítékokat és mikor fáradtan hátradőlt széken, fantáziálva bámult bele a lámpásba; Rokoska lázasan dolgozott a nagy csataterven, hol merre induljon hárba az új pénzekért. A nász-avató kürt jött segítségére. Egy teli éjszaka belefújt a trombitájába és dülték-roskadoztak Rokoska előtt a gond komor, mármár megvívhatatlan falai. Ádám beállott egy zenekarba. Trombitás lett egy mulatóhelyiségben, fújta a kürtöt éjszaka három óráig és kapott ezért egy forintot, harmincegy napért — ha ilyen bő volt a hónap — harmincegy forintot. Az egy kiváltásos pillanat volt, mikor Rokoska először ment fel az emelvényre, leült a zenekarban és várt a karmester intésére. Alatta cifrállkodtak tarka-barka ruháikban, fess fináncok, kigöndörített haju legények itták a sört, a csipős füst kavargott a földszített teremben, nemzeti színű zászlócskák libbentek meg e nyugtalan levőben, cikk-cakkos tükrökre tüztek rá a gázlámpák, ködös színek bujdosnak a füst felhők között. Rokoska lebámult az emelvényről és hangosan dobogott a szíve, mely csaknem elszorult, mikor a karmester fölemelte feketé pálciáját és Ádám először belefújt kürtjébe. Csapongó, jó-

kedvű nótát trombitált, bömbölt körülötte a nagy dob, csörrent a cintányér, a hegedűk sikítottak s a söröző emberek felszöktek a helyükről. El-elkapták a lányokat és porzott a terem a dobogó táncról. Rokoska végignézett a hullámzó tömegen, keresztül a terjedő felhőkön és mialatt teli tüdővel fújta a trombitát, az emberek fölött, sugaras világításban, kacérokodott vele, rábámult és elcsuszott előtte a kerek ezüst egy forint. Boldog Ádám mosolygott...

Rokoska ez éjszaka indult a döntő háborúba. Mióta éjszaka is dolgozott, az ebéd utáni időben keményen csatázott az irodasztala mellett. A mikor másolnia kellett, a mikor a fáradt, jólakott ember mellé odaállott az álom és kábító lehetetével beléfújt Rokoska szeméibe. Ekkor csatázott Ádám. A szemhéjait kimeresztette és percekig így bámult a papírosra, de az álom egyre-egyre legyezgette a szemét, kéjes érintéssel meg-megsimogatta szemhéjait és azok lassan-lassan megszűkültek, öszszesugorodtak, de a bágyadt Rokoska magához tért és kimeresztette a szemét. Hónapok óta így folyt a nagy küzdelem, különös, megdöbbentő ijedtségekkel. Rokoska elszánt energiával ült hozzá mindig a munkához és a munka elején büszkén vetette papírosra a peckes betűket. De mikor a megtagadott álom háboruba szólította, Rokoska is észrevette, hogy a toll nem áll oly keményen a kezében, az ujjai meggyöngyöltek, táncolni kezdtek, meglesik, mikor a szemére egészen ráül az álom és egymásba szaladnak, összegöngyölnek. Ilyenkor voltak a nagy ijedtségek, mikor Rokoska felfrezent és kuszán, gagyogva bámultak rá a betűk. Rokoskának egy pillanatra elállott a szívverése és rémülten nézett maga köré, hogy nem látta-e meg valaki a tisztviselők közül, hogy hogyan dolgozik. Titkosan beleygurta az elrontott papírosra a zsebébe és kiszaladt a vízvezetékhez, a hideg vizet rácsurgatta a halántékára s megdörzsölte vele a szemét.

Egy napon Rokoskának turós rétest készített az anyja ebédre, amit Ádám szenvedélyesen szeretett. Sokat evett, megivott rá két pohár vizet és szaladt vissza az irodába, hogy el ne késsék. Ádám pontosan érkezett a hivatalba, az asztalon már garmadában hevert a sok irnivaló és Rokoska hozzákezdett a másoláshoz. Nyugalmas pihenéssel megfogódott a széken, fáradt testének jól esett a pihenés és lábival, a melyek száguldva idehozták, az asztal alatt meglegedetten harangozott. Rokoska fúrge kergette maga előtt a betűket és nagyon örvendezett azon, hogy ma békében maradhat, az álom nem jön érte. Ugy másolás közben elgondolkodott, hogy milyen furesza az ő mindennapos délutáni ijedsége, miért is gondol mindig az alváshoz, a mikor minden

más dolgon törhetné a fejét... csak akarni kell és ébren marad, csak rémitgeti önmagát, hogy a szemére nehezedik valami... hogy elmosódnak a betük és nyomja valami a fejét, roppant erővel... Neki kötelességei vannak... a betüknek egyenesen kell állaniuk... a család... mindig arra kell gondolni, hogy ébren van... nem szabad eldőlnie, mint a betüknek... mennek azok maguktól is előre... csak a keze rajta legyen a papiroson, az már béletanult a-hosszu idő alatt... csak emelnie kell a tollat, jár az magától, a girbe-gurba utakon... a fehér, kék, a lila papirosokon... Rokoska képzeltére különös szivárvány tűzött rá és meglebegték előtte a titokzatos színű másolópapírok...

Ekkor ébredt Rokoska arra a félelmetes jelenetre, hogy elaludt, hogy az irodafőnök a vállát rázza és rárivall:

— Miért lumpol mindig?

Rokoska nagyon szomorú volt, mikor haza indult és talán először érezte életében, hogy az emberek hálátlanok, köszívüen nézik a mások szorgalmát és a helyük még bántják is a fáradozót. Ment, vánszorgott a tavaszi utcákon, elcsigázott testét alig hogy cipelte. De a makacssága nem hagyta csüggedni. Bandukolt, ballagott előre és biztatta önmagát:

— Egyszer volt, többet nem lesz. Vigyázni fogok, csak bele kell jönnöm. Nem szabad, nem szabad, — olyan leszek, mint voltam. Elaludni a hivatalban, — pff!...

Rokoskára nagy öröm várt odahaza. Megjött a sógor, Adám, roppant, mikor a táncmester megölelte, de visszakarolta szerelmesen. A familia már ünnepelte a táncmestert, bor volt az asztalon és friss vacsora. Őde alkonyat ereszkedett alá a ház tájkára és vacsora után a család

kiült az udvarra. A földszintes házacskára ráborultak az aranybuboros palástok, a mit a bucsuzó nap szó a szelid, a jó emberek gyönyörűségére. A föld, a falak, a rozott ablakocskák színeskedtek, csillogtak, a szomorkodó platán is, az udvar közepén, opálos sugarakat ringatott zöld levelein. Rokoska kihozta a szobából a trombitát. Leányok, fiúk, a kik a házból laktak, összegyűltek és körülállották Adámot. Rokoska magasra emelte a kürtöt és rázendített dalaira. Csönd volt az udvarban, az értelmes nóták tisztán, lágyan suhantak keresztül a nesztelenségen. A táncmester felkelt helyéről és rálépett az igézet utjára: A leányokat, legényeket felállította két sorba és táncba vitte valamennyit. Lépegetett, ugrándozott, a táncmester kommandírozott:

— Egy-kettő... egy-kettő... föl a fejjel, graciózan... Rokoska is emelte a lábait és taktusosan trombitált. A puha,

tavaszi földön keringtek, lejtöztek a csillogó szemű táncospárok és a táncmester odalépett Juliskához, karcsu készséggel, előtte meghajolt. Rokoska minden erővel belefújt a kürtjébe és zengett, harsogott a vidám nóta, a szöcske-ember meg fűgén emelgette, maga köré fonta eleresztette; megölelte Juliskát. Rokoska mosolygott és küldte maga mellől a kicsiny gyermekeket:

— Menjétek táncolni, a papával, mamával...

Barna árnyak szálltak le titkosan az udvarra, erősen esteledett és Rokoska abbahagyta a trombitálást. De a táncmester még forgatta, ölelgette, szorongatta Juliskát a platánfa sátoros árnyékában. Adám elindult feléjük és nézte őket egy darabig, majd nevetni kezdett és bucsuzott tőlük:

— He...he... ti rosszak... Aztán elment hazulról, trombitálni az éjszakában.

Rézvár állomás

IRTA: LENGYEL GÉZA.

RÉZVÁR, ez egy kis állomás, közel a határhoz. Pusztaszerű, emeletes épület, mellette néhány apró házikó. Két vagy három hosszan elnyúló vasuti sín és körülötte nagy üresség. Falunak, városnak sehol semmi nyoma. A térféren nincs is olyan hely, amit Rézvárnak neveznének. Az állomásra csak azért volt szükség, hogy a hosszú uton megpihenhessenek a lassu tehervonatok, vizet szedhessenek fel és megvárják, míg hangos zakatolással elrobog mellettük a gyorsvonat. Az unatkozó hivatalnokok, akiket az igazgatóság kiszámíthatatlan bölcsesége iderakott, sokszor törték rajta a fejüket, miért is építették Rézvárat ide a pusztaság kellő közepébe és miért nevezték el épen Rézvárnak? Ezt a problémát azonban még senki sem oldotta meg, szerencsére, mert mivel is töltötték volna ki másképp az ólomlábakon camogó órákat?

Aki tehette, igyekezett el innen minél hamarabb. Sokféle hiányosságán kívül az a veszedelmes híre is volt Rézvárnak, hogy megtört a legcsökönnyösebb agglégényeket is. Deresfeju, tarkóig érő homlokú hivatalnokok, akik baj nélkül bejárták az egész országot, itt nem bírták ki egyedül, csak néhány hónapig. Aztán szabadságot kértek és a kollégák ilyenkor már kárörvendő mosolygással jövendölték meg, hogy mi következik. Utazás valahová az ország másik szélére, eljegyzés és esküvő viharos gyorsasággal.

Martin Gábor csak négy hete volt állomásfőnök Rézváron, mikor már beadta a derekát. Ott-honról, a szülőfalujából hozta el Fehér Juliskát. A nászut után félve mutogatta az asszonynak a kopár hely szegényes nevezetéseit. A lugast, a kis kertet, a kuglizót, a tiszta vizű hideg forrást. Félt, hogy még így, kettesben, sem bírják el a lélekzetet élő nagy unalmat. Aztán boldogan nyugodott meg benne, hogy Juliskának ninesenek emésztő vágyai, elfoglalja a kis háztartás

és naponta kétszer elegendő szenciót ad neki a gyorsvonat, mely megállás nélkül rohan át, de ablakain keresztül megvillantja az életet, nyüzsgő alakokat mutat és elhítheti egy-egy pillanatra, hogy Rézvárnak is van valami köze a világhoz.

A lakás esendes volt egy kisét, de maga az asszony vigasztalta Martint:

— Ne féljen, leszünk még többen is! Majd el is unja a nagy lármát.

Juliskának egyelőre semmi oka nem volt erre a kijelentésre, de bizalmas órákban megvallotta az urának, hogy valamire való házasságot el sem képzel másképp, mint hangos gyereksírással. Gábor ráhagyta és azontul megszapordított apró szórakozásai egygyel: a várakozással. Ez a mulatság sokáig tartott. Egy év, két év: még mindig kettesben sétáltak az apró virágágyak között. Téli, amikor szibériai szelek fújtak, az asszony le se jött a jól fűtött emeleti lakásból. Az ablakból nézte a fehér mezőket és valami kevéssel szótlanabb, elgondolkodóbb volt, mint az első időkben.

Valamelyik délből Martin elkészt az ebédől. A jelzőharang már rég tudtúl adta, hogy pontosan most van tizenként óra, várt a terített asztal, várt az asszony, Gábor nem jött. Az asszony kinyitotta az ablakot és kikiáltott a hideg, téli levegőbe. Semmi válasz. Leküldte a kis eselédleányt, az is elmaradt. Egy órákor tihegve, kipirosodva rontottak be mind a ketten.

— No, most már nines seumi baj — örvendezett Gábor.

Azután elmondotta egy lélekzetre, hogy a váltóóránál kis babát vártak, de orvos is kellett volna. Ilyen mesterembernek pedig Rézvár környékén hire sinés. Borzasztó kínokát szenvedett a szegény asszony, de szerencsére idejében sikerült telegrafálni a szomszédba: A tehervonattal megjött a doktor, negyedórával eze-

lött és most már rendben van minden.

A jó Gábor mosolyogva ölelte át a feleségét.

— Látod, látod, ilyen a pusztai ember sorsa. Ugy-e, jobb így kettesben!

Juliska hangtalanul, sűrű könnyhullatással sirt. Szótlanul ült az asztalhoz és Martin is hallgatott abban a szent hitben, hogy a szegény szenvedő asszony sorsa érzékenyítette el ennyire.

Tavaszzal a szomszédban, a hivatalnoknénál vártak kis jövevényt.

— Utazzunk el, vigyél haza egy kisse — mondotta idegesen Juliska, mikor ezt a hírt megtudta.

Szegény Martin sietve pakkolt össze. És az ideges érzékenység, a gyors menekülés megismétlődött nyáron és ősszel, meg a másik esztendőben, valahányszor apró, fehér holmikát készített valamelyik asszony a rézvári állomáson. Halavány, ideges asszony lett Juliska. Szép nyári időben sem szerette már otthagyni a szobát. Az állomás előtt gyerekek szaladgáltak, haneuroztak és az asszony menekült előlük. Néma szemrehányás közben peregettek le Martin Gábor esztendői. Arról is megfeledkezett közben, hogy tiz esztendeje ül Rézváron, ahol rajta kívül egyre váltogatták egymást az emberek.

A tizedik esztendő végén kezdett kiderülni az ég. Kipirosodott a Juliska arca, egészen megszépült a fonnyadó asszony. Az urát néha kitörő forrósággal esőkölte össze.

— Boesáss meg, hogy olyan gonosz voltam — könyörgött ilyenkor.

Gábor boldogságban uszott és nagy csomagokat rendelt a városból minden héten. Finom, fehér apró ruhácskák töltötték meg az egész lakást, a telep minden zugában a nagy eseményről beszéltek.

A nagy eseményt egyébként illetos koratavaszi napokra várták. Megjött Juliska anyja, illő kísérettel. Lélekzetét fojtotta Rézvár minden embere.

Finom, meleg nap után korán besötétedett. A főnök-lakás minden szobáját kivilágították, asszonyok sűrűgtek-forogtak az ajtókon. Mikor kint sötét este lett, hirtelen elborultak a boldogan várakozó arcok. Az öreg Fehérné, Juliska anyja, rémülten szaladt ki a belső szobából:

— Baj van, orvos kell!

Gábor rohant le a távirógéphez. Kétfelé is sürgönyözött, aztán várt szivdobogva, elfuló lélekzettel. Félóra mulva jött egy tehervonat. Nem szállott le róla senki, csak a vonatvezető hozott üzenetet. Nem szállott le róla senki, csak a vonatvezető hozott üzenetet, hogy a doktor urat nem találták otthon. A lakásból rémülten szaladt le más-más asszony minden öt percében. Gábor tüzelő aggyal rohant az állomás előtt föl és alá. Messziről zaj halatszott.

— A gyorsvonat!... — jelentette valamelyik ór.

A főnök nem is hallotta. Csak mikor már közeledtek a tűzszemek, akkor kapott a fejéhez. Átvillant az agyán, hogy a gyorsvonaton bizonyosan lesz valami utazó doktor. A gyorsvonat azonban átszáguld Rézváron megállás nélkül.

— Megállni! — ordította el magát Gábor.

Felkapott valami lámpát, hadonászva, őrvongva rohant a vonat elé. A következő pillanatban vértől borítva hevert a sínek mellett. Azután egy iszonyu rándulás és a vonat megállott.

— Orvost! Orvost! — hörögte Gábor utolsó lehelletével.

— Orvost! Orvost! — adta tovább az összecsedült utasok rémült tömege.

— Itt vagyok! — kiáltotta el magát valaki. Utat tört a földön heverő emberhez, reahajolt, aztán halkán mondta:

— Már nines szükség orvosra. Felszállott vissza a vonatra és sietve húzódtak fel a többi utasok is. A gőzös süvített és kerekén a véres nyomokkal, gromában orvossal, utasokkal, tovább rohant Rézvárról.

A győgyversz azomban (Ezer boosa-
mat; excosez s. v. p.) mindenben igen kész-
sége sen megerősítette Káldos Imre állítá-
sát, sőt kiegészítette azzal is, — amit a la-
pok regisztrálni elmulasztottak! — hogy az
ő, a győgyversz, „igénytelenül” is sze-
re néses volt ama feledehetetlen emlékezeti
estét, mely életének mindvégig legdrágább

„Elsőget cégéreztek, mar beununket
azok a pesti újságok, ugyis! Még valami
számárságot talál sz mondani, te ember, az-
tan kiírják azt is. Megharagszik a kegyel-
mes ur s majd lesheted, hogy a leányod be-
jusson Cinkotára!... Csak te hallgass,
Anti!”

Ott a jegyzőné kezeken megtöltötte az
ur, megjárta Almást.

Torday tevékeny irodavezetője, Fejes

NEHEZ HIVATAL.

VII

kétekelkedhetnek a párt lojalitásában.

— És lásd, akkor Bécs többé nem is

Nevetve tette hozzá:

kátyája: a koporsós.

Es eszébe jutott a kövér asszonyyság

Elgondolkodott.

— Mondasz valamit, vezér!...

— 100 —
örzött volna mindenki — és mindenki várta
a vezér, vagy a vezér megbizottjának látog-
gatását és mindenki neheztelt is már titok-
ban, hogy az a várva várt látogatás még
égyre késik. Mindenki szerette volna meg-
kérdezni: hát én velem mi lesz?!... És min-
denki úgy viselkedett, mintha már az ő
dolga rendben lenne, de még nyilatkoznia
nem szabad.

Igy telt el néhány hosszú nap, majd
néhány hosszabb hét, — a nagyidai puska-
port eldurrogtatta a párt s a helyzet ismét:
„holt pontra jutott.”

Tagadhatatlan: maga Káldos Imre is
türelmét kezdte veszíteni. Izgatta, bántotta,
lázította mind nevetségesebb helyzete.

A bukott, de hatalomhoz guzsolt kor-
mány lapja már gunyolódott vele: A feltá-
madt vezér címen tudakolta, mikor szándé-
kozik „menybemenetelt” rendezni a párt?!

Kikezdték az élclapok is.

Egyik „A vezér színeváltozását” raj-
zolta meg: átszellemült orcával: fehér és
fénylő köntösben fohászodik a Vezér a Vi-
gadó dobogóján, mellette szunnyad Torday
Péter, Bezdédy János, és Torday hű iroda-
vezetője Fejes Jakab — és suttognak a
vezér fülébe a felhők a bécsi Mózes és
Illyés... És a kép alatt az evangéliumi

— Komoly, megdöbbentően sötét, mely
perspektívájú, történelmileg megcáfolhatat-
lanni dokumentált, hazafiúi elkeseredéssel
tölt, olyan emigráns hangra iras legyen!
Mintha maga a hű Mikos Kelemen, a feje-
delem diákja hívna a nemzetet: jöjjetek
véreim, ide, inkább ide, meghalni szabadon
idegenben, mint rabigában szenvedni el ott!
Jól érts meg, Miska lelkem!... Bizonyi-
tod megtámadhatatlan történelmi adatok-
kal, hogy az események, illetve az elpösva-
nyosodott helyzet történelmi és logikus folyo-
mánya egyeb már nem lehet, sőt a gazdasa-

Bezdédy.
— Vallalom! — szolt ellátározottan
leszel. Erted? Ne tiltakozzál! Clara pacta!

hülni hagyva! A végim, fogadom, miniszter
hatjuk, mint a viaszt. Csak nem szabad ki-
gultatni! A hangulat a mi anyagunk, gyur-
ismersz már, mi?... Ne törődj az első han-
kodom a továbbbiakról és rólad: én! Hiszen
szertüszegedet megbábják, de majd gondos-
ned fordul a közvélemény idehaza is, nép-
reim. Lehet, hogy az első pillanatban elle-
sajtóban majd gondoskodnak az én embe-
nod, Miska!... Elhelyezéscéről, a kultúridi
— Egy országriasztó kiáltványt kell ír-
vani! Hisz ez politika!

Bezdédy is elmesen mosolygott. Ugy

— 101 —
szöveg: „... És lön e beszédek után mintegy
nyoltzad nappal, Pétert, Jánost és Jakabot
mikor maga mellé vette volna, felméne a
hegyre, hogy imádkoznék. És az imádkozás
közben az ő ortzájának ábrázatja elváltozék
és az ő ruhája feje és fénylő lön. És ime
két férfiak szólnak s beszélnek vala ő véle,
kik valának Mózes és Illyés... Péter pedig
és akik ő véle valának, álom miatt megne-
hezettek vala; és mikor felébredtek volna,
láták az ő dicsőségét és ama két férjfiakat,
kik ő véle állanak vala. És lön, mikor azok
eltávoztak volna ő töle, monda Péter: Mes-
ter! jó minékünk itt lenniük; tsináljunk
azért azért itt három hajlékokat, egyet te-
néked, egyet Mózesnek és egyet Illyésnek,
nem tudván mit mondana. És mikor ő eze-
ket mondá, felhő támada, mely őket beár-
nyékozá; megfélemlének pedig, mikor a fel-
hő őket befogta volna.”

Egy másik élclap lerajzolta a vezért,
mint esküvőre öltöztetett, megkoszorozott
menyasszonyt, aki körötte az országos cé-
córa készült násznéppel, hasztalan várja
völegényét... Torday, a násznagy nézegeti
a bécsi vonatok menetrendjét.

Az esti lapok bizonyos elhidegülést em-
legettek a vezér és rendithetetlen hive, Tor-
day között; annyi bizonyos, hogy Torday

mindent letagadok, arra el lehet készülni.
 ratom s ha elfuseráló a dolgot, én ugyis
 Politikáról van közöttünk szó, kedves ba-
 romzó mosolyával (és miésoda sziv!). —
 ova őt a prókátort a nagy koponyákat jel-
 — No csak ne olyan föltétlenül!
 — Föltétlenül.

van:
 Hasonló megfigyeléssel választott a
 haza történetirójára, kátaí Michellet, mond-
 rezgett.

Soha férfiúi hang melegebben nem
 reménytem, megbízol?
 (s ak ez lebegjen szemünk előtt). Bennem,
 tott Torday. — A hazának! A nemzetnek!
 — s melegen kezet szorított vele a megha-
 — Ugy van Miska! Ezt vártam tőled!
 szolgálatot!

mit kapok meg. Ha a haza ügyeink tehettek
 Bezdédy, — az teljesen mellékes, hogy én
 — Kérlek! de kérlek! — tiltakozott
 jutalmadat te is.

csak a siker igazol! — ha sikerül, megkapod
 politikában, bármily igazságtalanság is ez,
 jól tudod, az ilyenmi ha sikerül, — mert a
 te azzal nem fogsz törődni, ugyebár? Hiszen
 leg éppen én támadlak érte elcsönkéi... De
 tem a dolgot, bár megtörténhetik, hogy eset-

— 103 —

“meghült, rekedt s kezelő orvosa rende-
 tére kénytelen a szobát őrizni.”

A beteg első látogatója Bezdédy volt.

— Helyezem tarthatatlan, — panasz-
 kodott a magyar Cincinnátus.

— Ne mondd! — csudálkozott halkan,
 gégjét kimélve, de teljes baráti részvétellel,
 a szobáját őrző prókátort. — Én azt hittem,
 már rég odahaza vagy Kátán s nemzetünk
 diéső multjába merülve, enyhülést s vigász-
 talódást leltél a nemes munkában!

— Barátom, nem tudok dolgozni. Nyug-
 talanít hazánk sorsa. Mondjad, kérlek mi
 lesz?

— Hogy mi lesz?... Hát bizony, öreg-
 gem valami új masinát, azt kellene most ki-
 találni!

És mintha hirtelen ihlet szállná meg,
 mintha éppen most derengene elméjében a
 megváltó világosság, gégje sorsával sem
 törődve, lelkesen ragadta meg hazánk tör-
 ténétirójának, a kátaí Michelletnek kezét:

— Te ember!... te most nagyot esle-
 kedhetnél!

— Parancsolj velem.

— Döntőhatásu, elszántságot, mondhat-
 nám önfeláldozást igénylő súlyos politikai
 aktust szánnék neked, Miska! Azt azonban
 senkinek sejtene sem szabad, hogy én indi-

— 102 —

mar ez nehezíti meg a boldogulást.
 hangulata mehetett van, annyira, hogy most
 értékesítjük hát a szerencsét. Az ország
 csak a szerencseje segített rajtál... Jó,
 ugyan Almason volt, a jegyzőnél. Tehát,
 vezére, Káldos Imre igazat mondott: csak-
 Így győződött meg Torday Dénes, hogy
 ha őt kinyírják az újságba.

lapi félreértésre szolgáltatasson okot!... Elég
 hallgatott. Nehogy valami sajnálatos hír-
 ott voltak, a győgszeres, természetesen
 Arról, hogy a pap és hogy a tanító is
 érkeztem.”

vettek igénybe, én közvetlenül vacsora után
 délutánt szokott ampeologiai kísérletim
 ségem kijelentem, hogy én, miután az egész
 okot: a történelmi hátság érdekében kötele-
 sajnálatos hírlapi félreértésre szolgáltatassak
 lennének is részvett, illetve, nehogy valami
 zalmás jellegű kis baráti vacsorán, igényte-
 sez s. v. p.: — ama, hogy egy mondjam bi-
 együtt vacsoráznai. Igen, — pardon! éven-
 renesseje volt a Nemzet Diéső Vezetével
 kijelentem, hogy igénytelenségemnek is sze-
 seg érdekében kötelesem Uraságodnak
 “Sőt, kérem szívesen, a történelmi há-
 tüntető társaságában toltam.

telensége is a Nemzet Diéső Vezetének ki-
 emléke maradj, szerencsés volt az ő igény-

— 98 —

Bécsben kell csinálni valamit!...

Amikor a lemondott kormány, szoron-
 gattatásai közepette, hogy minél előbb sza-
 badulhasson, maga egyengette volna Kál-
 dosék útját, — amikor unszolva kinálták
 nekik a hatalmat, akkor, mint tudjuk, vona-
 kodott a vezér: már pedig, aki valaha hiva-
 talos volt a Bécsben terített asztalhoz, az
 jól tudhatja, hogy ott bizony nem igen erő-
 szakoskodnak; aki nem vesz a tálból, ami-
 kor elibe tartja a lakáj, ahoz másodsor oda
 nem viszik.

Fejes ur ismét utra kelt — s a vigadói
 apothozis után negyednapra egy irányadó
 bécsi nagy lap, a legmegbízhatóbb forrás-
 ból jelentette, hogy a magyar válság csak
 ideiglenes ugyan, de megoldáshoz közele-
 dik; a beavatottak szerint az új kabinet
 megalakul a napokban. “Aféle átmeneti
 kabinet, — tette hozzá kicsinylően az irány-
 adó bécsi nagy lap — amíg az új diszletet a
 függöny mögött összerójják a következő
 felvonáshoz; aféle közzene a műsoron levő
 darab izéhez hangolva.”

A párt izgatottan kommentálta a bécsi
 híradást.

Feltünően begombolkozott és nyilatko-
 zataiban tartózkodó, inkább zárkózott volt
 a párt vezetősége. Mintha országos titkot

— 99 —

Machaerus vá-
 tól keletnek me-
 kupakalaku baz-
 mély völgy kör-
 dalt, egy szem-
 hátul. Talpához
 faltól körítve, m-
 lötlenségét köv-
 magasabba, mé-
 a sziklák között
 kötötte az erőssé-
 nek falai százhu-
 san emelkedtek,
 tel, réssel a pár-
 tornyokkal, me-
 nánt nyultak k-
 függesztett köke-

A vár belse-
 nokkal ékes pa-
 teraszszal, mely
 faragott korlát
 pedig árbócok a
 láríumot lehesse-
 szíteni.

Egy reggel,
 Heródes-Antipas
 korlátra könyö-
 tett.

A közvetlen
 gyék gerince m-
 takozni az éjszai
 a szakadékok le-
 ban rejtezett m-

Köd uszott,
 Holt-tenger kö-
 lentek. A hajnal
 mögött emelked-
 terjesztett szét.
 sokára a tenger
 halmokat, a pu-
 Judea valamenny-
 kős, szürke felt-

Engaddi, a k-
 nalat rajzolt; H-
 kupolává gömb-
 nak gránátligete-
 kertjei, Karmel-
 valának; Jeruzs-
 torony óriási né-

A tetrárka el-
 kintetét, hogy,
 pálmáit szemlé-
 bi városára gon-
 ra, Endorra, N-
 ra, ahová talán
 nem tér.

A sivár róna
 kigyózott. Tisz-
 valamely hólep-
 gyogott.

A tó most a
 és déli esnesán-
 oldalon Antipa-
 mit félt megpill-
 rak voltak szét-
 emberek járká-
 s hunyó tüzek
 csillogtak a sík-

Az arab kirá-
 ezek, kinek le-
 hogy Heródiás-
 bátyjának neje-
 Itáliában élt s
 a hatalomra.

Antipas a
 várt s mert X-
 mányzója csak
 fejedelmet ny-
 tette.

Agrippa kité-
 kegyéből? H-

Fülöp, titokba-
 A zsidók me-
 imádását, a tö-
 dig uralkodás-

REGÉNY

HERÓDIÁS

IRTA: GUSTAVE FLAUBERT.

I.

Machaerus vára a Holt-tenger-től keletnek meredt az égre, egy kupakalakú bazaltszirten. Négy mély völgy környékezte, kettő oldalt, egy szemben, a negyedik hátul. Talpához házak lapultak, faltól körítve, mely a talaj egyetlenséget követve hullámszerű magasságra, mélyebbre; a várost a sziklák között kanyargó ösvény kötötte az erősséggel össze, melynek falai százhusz könyök magas emelkedtek, számos szöglettel, réssel a párkányzaton, itt-ott tornyokkal, melyek virág gyanánt nyultak ki a mélység fölé függesztett kökoszorúból.

A vár belsejében oszlopcsarnokkal ékes palota volt, tetején teraszsal, melyet szikomor-fából faragott korlát vett körül; ezen pedig árbocek állottak, hogy veláriumot lehessen közöttük kifesztetni.

Egy reggel, naptámadat előtt, Heródes-Antipas, a tetrárka, a korlátra könyökölt és alátékin-tett.

A közvetlen előtte húzóó hegyek gerince már kezdett kibontakozni az éjszakából, míg testük, a szakadékok legmélyéig homályban rejtett meg.

Köd uszott, foszladozott és a Holt-tenger körvonalai megjelentek. A hajnal, mely Machaerus mögött emelkedett, vörös fényt terjesztett szét. Bevilágítá nem sokára a tengerpart homokját, a halmokat, a pusztát és távolabb, Judea valamennyi hegyének bütykös, szürke felületét.

Engaddi, a középen, fekete vonalat rajzolt; Hebron a háttérben kupolává gömbölyödött; Eszkolnak gránátligetei, Soreknak szőlőkertjei, Karmelnak szesam-földjei valának; Jeruzsálem az Antóniatorny óriási négyszögét uralta.

A tetrárka elfordította róla tekintetét, hogy, jobbkézről, Jerikó pálmáit szemlélje; és Galilea többi városára gondolt: Kapernauma, Endorra, Nazarétre, Tibériasra, ahová talán soha többé vissza nem tér.

A sivar rónán pedig a Jordán kigyózott. Tiszta fehéren, mint valamely hólepedő, vakítóan ragyogott.

A tó most azurkőnek látszott; és déli eszesánál a Jémen felőli oldalon Antipas észrevette azt, a mit félt megpillantani. Barna sátrak voltak szétszórva ott, dárdás emberek járkáltak lovak között s hunyó tüzek, szikrák gyanánt esillogtak a sük föld színén.

Az arab király csapatai voltak ezek, kinek leányát hazaküldte, hogy Heródiást vegye el, egyik bátyjának nejét; ez a bátyja Itáliában élt s nem tartott igényt a hatalomra.

Antipas a rómaiak segítségét várta s mert Vitellius, Syria kormányzója csak nem érkezett, a fejedelmet nyugtalanság emész-tette.

Agrippa kitartha volna a császár kegyéből? Harmadik testvére, Fülöp, titokban fegyverkezett.

A zsidók megelégték bálványimádását, a többi valamennyi pedig uralkodását; úgy hogy két

terv között ingadozott: vagy kibékül az arabbal, vagy szövetség-re lép a partusokkal; s azon ürügy alatt, hogy nevenapját ünnepli, vendégül hívta, e mai napra, nagy lakomára, csapatai vezetőit, tartományai kormányzóit és Galilea főbb embereit.

Éles tekintettel az összes utakat átfürkészte. Üres volt mindannyi. Feje fölött sasok szálltak át; a katonák a sánc hosszát, a falnak dülve aludtak; a palota körül semmi nem moccant.

Hirtelen, egy távoli, mintegy a föld mélységeiből felzendülő hang elsápasztotta a tetrárkát. Lejebb hajolt, hogy meghallhassa; a hang megszűnt. Majd újra kezdődött.

Antipas tenyereit összeverve felkiáltott:

— Manaej! Manaej!

Egy férfi jelentkezett, övig meztelen, mint a fürdők kezegetője. Igen magas volt, vén és szikár, s combján bronzhüvelyben tört hordott. Haja, melyet fésű szorított fölfelé, túlozta homloka hosszúságát. Álmoság tette színtelenné szemét, de fogai villogtak, lábujjai könnyedén érintették a kölapokat, egész teste hajlékony volt, mint a majomé, arca pedig közönyös, mint egy mumiáé.

— Hol van ő? — kérdezte a fejedelem.

Manaej hüvelykével valami háta mögött álló tárgyra mutatva felelt:

— Ott; még most!

— Az hittem, az ő hangját hallom.

És Antipas, miután tele tüdővel föllelegzett, kérdézősködött Jochannanról, arról, kit a latinok Keresztelő Szent Jánosnak mondanak. Látták-e újra azt a két embert, kit a múlt hónapban, könyörületből beboesátottak a börtönébe, és tudják-e, hogy azok mit tettek azóta?

Manaej így válaszolt:

— Néhány rejtelmes szót váltottak vele, minő a keresztutakon éjjel találkozó tolvajoké. Azután elmentek Felső-Galileába, azt beszélvén, hogy nagy hírt fognak jelenteni.

Antipas lehorgasztotta a fejét, aztán a rémület hangján kiáltotta:

— Vigyázz reá! Vigyázz reá!

Senkit be ne boesáss hozzá! Jól bezárd az ajtót! Befedd az üreget! Még csak gyanítani sem szabad senkinek, hogy életben van!

Manaej már akkor is teljesítette e parancsot, mielőtt megkapta volna; mert Jochanan zsidó volt s ő gyűlölte a zsidót, mint valamennyi samaritanus.

Garizimi templomuk, melyet Mózes Izrael középpontjával kijelölt, nem létezett anár Hyrkán király óta; s a jeruzsálemi templom, mint sérelem, mint állandó igazságtalanság, felbőszítette őket.

Manaej be is ment oda, hogy oltárát beszenyezze halottak esontjaival. Társait e tetténel, kik kevésbé gyorsak voltak, lefejezték.

Most is meglátta ott lenni két domb között a templomot. A nap-

sugáron fényt szórtak fehér márvány falai s tetejének arany szegélyei. Olyan volt, mint egy esillogó hegy, valami emberfeletti rejlett benne, s mindent eltörpített gazdagságával, gögjével.

Manaej ekkor kitartha két karját Sion felé; és merev testtel, arcát elfordítva, átkot küldött feléje, mert hitte, hogy a szónak valóságos hatalma van.

Antipas hallgatott, anélkül, hogy megbotránkozott volna.

A samaritanus aztán így szólt:

— Néha megmozdul, menekülni akar, szabadulást remél. Más-szor nyugodt, mint a beteg barom; vagy ismét látom, mint jár-kél a homályban s ezt ismételteti:

— Nem aggodom! Annak nevedni kell és nekem alászállanom!

Antipas és Manaej egymásra tekintettek. De a tetrárkának nem volt kedve arra, hogy e mondat értelmén elgondolkodjék.

Mind eme hegyek körülötte, melyek egy tó kövé meredt hullámaihoz voltak hasonlatosak, a fekete üregek a szirtek oldalán, a kék ég roppant végtelensége, a nap éles világa s a szakadékok mélysége megzavarták; esüggéd szállta meg, látván a pusztát, mely a szélből fölkevert homokjával amfiteátrumokat és rombadöntött palotákat ábrázolt.

A fölért szél, a kénkö szagával, mintha az elátkozott városok lehelletét hozta volna el, melyek lenni a partnál is mélyebben el vannak temetve a sulyos víz alatt. E halhatatlan harag jelei megriasztották gondolatait; s csak állt ott, a korlátra könyökölve, merev szemekkel, halántékát tenyerébe szorítva.

Valaki hozzáért. Megfordult. Heródiás állt előtte.

Könnyű bihopalást burkolta testét, le a szandálig. Mert hirtelen hagyta el szobáját, sem nyakláncza, sem fülörfüggője nem volt. Fekete hajának egy ága karjára hullott és két keble között tünt el, szétbomolva. Kitágult orreimpái reszkettek; valamely diadal öröme sugárzott arcán; erős hangon, a fejedelmet megrá-va, szólt:

— Caesar kegyel minket! Agrippa fogságban van!

— Ki mondta néked?

— Tudom!

Aztán hozzátette:

— Mert Agrippa Caiusnak kívánta a császárságot.

Ámbár Agrippa pusztán az ő alamizsnáikból élt, törekedett a királyi cím után, melyre éppúgy vágyakozott, mint ők. Ám a jövőben nines mitől tartaniok!

— Tiberius börtön odai nehezen nyílnak meg s néha az élet sem biztos bennük.

Antipas megértette az asszonyt s bár Heródiás Agrippa huga volt, e kegyetlen indulatát jogosnak találta. Ezek a gyilkosságok már a dolgok mivoltából következtek; a királyi házak végzet-e ez.

Heródes családjában már számba sem vették őket.

Aztán az asszony elmondta az egész vállalkozást; hogy vásárol-

ta meg a klienseket, hogy fogatott el leveleket, hogy állított kémekeket minden ajtó mellé, hogy sikerült megszédítenie Eutychest, a följekentőt.

— Nem sajnáltam fáradságot! Nem tettem volna-e meg egyebet is érted?... Hiszen leányomat is elhagytam!

Válása után Heródiás Rómában hagyta ezt a gyermekét, remélvén, hogy a tetrárkától mások fognak születni. Soha róla nem beszélt. A férfi önmagától kérdezte: miért e nagy gyöngédség?

Kibontották a veláriumot s széles vánkösöket hoztak nekik. Heródiás rájuk dőlt, zokogott, háttal fordulván a tetrárkának.

Azután végigsimította kezével szemöldökeit, azt mondta, nem akar többé erre gondolni s hogy olyan boldog! Emlékeztette a férfit enyelgéseikre ott lenni, az átriumban, találkozásaikra a fürdőkben, hosszú sétáikra a Via Saerán, s az estére a nagy villákban, szökőkutak mormolása mellett, virágívek alatt, a római síkság közepette... S úgy nézett rá, mint akkor, melléhez simulva, hízeltől öléssel.

Antipas eltolta magától. A sérelem, melyet az asszony felakart ébreszteni, oly messze volt... mostan... S váiamennyi szerencsétlensége abból fakadt: mert tizenkét esztendő óta a háborúságnak vége nem szakadt. Az asszony megvénytette a tetrárkát. Antipas vállal ibolyaszin szegélyű sötét tógában homorodtak; szakállába fehér szálak gyűltek s a nap, mely átszűrődött a vitorla vásznán, fénynyel öntötte el mogorva homlokát. Heródiás is voltak redők s így szemben állva, különös vadsággal tekintetek egymásra.

A hegyi utak népesedni kezdtek. Pásztorok ökröket ösztököltek, gyermekek samarakat vezettek, szolgák lovakat jártattak. A kik Machaeruson tul mentek le a magaslatokról, eltűntek a palota mögött, mások a szemben nyíló vizmosáson haladtak föl és a városba égye, az udvarokon rakták le terheiket.

Ezek a tetrárka szállítói voltak és a szolgák, kik a vendéglátásra készülődtek.

De a terasz végében, balról, egy esszés jelent meg; fehér ruhában, mezitláb, közömbös arccal. Manaej, jobbról törét fölemelve, reárohant.

Heródiás feléje kiáltott:

— Öld meg!

A tetrárka pedig így szólt:

— Megállj!

Manaej mozdulatlanul állt, a másik szintén.

Azután távoztak, mindegyik másik lépesön; háttal előre nem vesztívén szem elől egymást.

— Ismerem — mondta Heródiás — Fánuel a neve, Jochanánt akarja meglátogatni, miután te elvakultságodban életben hagy-tad.

Antipas azt vetette ellene, hogy még hasznukra lehet. Jeruzsálem ellen való támadásai a zsidóságot az ő részükre terelik.

(Folytatjuk.)

KÉT BOLTOS

IRTA: THURY ZOLTÁN.

Egy vidéki városban volt a többek között két bolt. Egyik modern. Nagy tükörablakok mögött két kirakata is volt, mind a kettőben egy-egy teljesen felöltözött, mozdulatlan úrhölgygel, akik a tüll, sellem, csipke, vászon rengeteg tömegét taposták. Bann esinos urak színtén elegáns, de rut embernek a vezérlete alatt. Ez az ur aprószemű, a közepesnél valamivel alacsonyabb termetű, nagyon szőke, majdnem kender-színi, ritkás bajszú, kiálló pofacsontú, nagyfogu ember volt. A tulajdonos. Hevessy Valér a neve. Sokat adott a nemességére s valami kis leereszkedés is volt a modorában, amikor elszedte az asszonyásgoktól a pénzt, s kielégíthetetlen, brutális éhséget fejezték ki a szemei és a széles szája, amiből kissé mindig elővillogtak a nagy, lapos fogak. A bolt mintha nem lett volna valami igen nagyon szolid. Kicsi volt a két nagy ablakhoz mérve s mögötte a raktárban sok volt az üres pole. Egyszer hirtelenében küldött át a másik boltba pár vég vászonért. Csak kölesönbe, mert — amint izente — délután már megérkezik a vasutról az ő rendelménye is. Ebből pör lett. A másik bolt indította, mert sohase kapta vissza a vásznát, — s el is vesztette, mert nem volt tanu arra, hogy csakugyan átvitték egyik boltból a másikba a vásznat. Hevessy ur azonban nagyelkűnek bizonyult a másik pör folyamán, amit tudniillik ő indított a másik boltos ellen becsületsértés miatt. Nem kívánta a megbüntetését s ez bizonyos megilletődést eredményezett, hogy: lám, ni, csakugyan van benne egy kis tisztesség. Ugy áll tudniillik a dolog, hogy akkor már ugy nagyjában tisztában volt a város azzal, hogy Hevessy ur nem tulságosan becsületes ember. Kimondani azonban nem mertte ezt senki. Előzékeny volt, szerény, kalapot emelt mindenkinek, választékosan öltözködött, beszélt, mosolygott, hát nehéz egy ilyen tökéletes embert olyan váddal illetni, amit bizonyítani nem tud az ember. Akkoriban különben eladó volt a szép bolt. Hevessy ur azt mondta, hogy megelégette a kis várost s miután a szomszéd boltot tönkretette, tudott az üzletlen és elhureokkodott. Mondták, hogy talán Pestre.

A másik boltos is utána jött néhány év múlva. Az egészen másforma ember volt. Kis, fakóképi beteges formájú, köhögős. A boltja, míg volt neki, szűk alacsony hosszú folyosó volt, aminek a belső részében nappal is állandóan égtek a gázlámpák. A boltos vásárookra járó gyolcsos volt fiatalabb korában, egy kicsit korlátolt ember, de alapos kereskedő a maga kis körében. Hamar betelt azonban a kocsizással, ami megviselté a lábát tetején utazó embert, s mert abban a városban tetszett neki a piac, megtelepedett. Egy kicsit kiterjesztette az üzletét. De nem nagyon. Kész toalettekről nála szó sem volt. S boldogult, míg meg nem nyílt vele szemben a szép bolt, s el nem hódította a vevőit. Még a falusiakat is. A pangás, a szép bolt elleni

küzdelen egyszerre letörte. Ez már sok volt neki az üzletből. Arról az ideig nem is álmodott, hogy eféle küzdelmekben legyen része a boltosnak. Hiányzott a gyakorlatából a verseny, s amint megjelent, leverte a lábáról. Néhány évig még tengődött a boltban, pislogó, vizes szemekkel nem látta a lassu elmúlást, s egyszerre aztán egy hét alatt kiárulta a holmit s egy horpadt kizitáskával a kezében feljött ő is Pestre. Ez a város tudniillik olyan város, hogy mindenkinek jut benne egy harapás kenyér. Odalenn a vidéken legalább ez a híre.

Idefent megint összeakadt Hevessy urral. Egyszer futólag találkoztak az utcán, s a kis fakó boltos, akinek különben Mariécsek János volt a neve — babonás félelemmel tért ki előle. — Akkor már vége, — gondolta magában, — akkor én már nem jutok állás-hoz, ha te is ebben a városban vagy. Te kersztülhuzod az én kis számadásomat. — S ahogy gyá-moltalanul visszánézett, látta, hogy egy pillanatra megfordult a másik ember is és esunyán vigyorgog. Otthon mondta is az asszony-nak, hogy találkozott Hevessyvel, s hogy annak, ugy látszik, jól megy a sora. Hosszu kabát volt rajta, meg cilindere a fején, a kezében ezüstfejtű bot. — Az asszony korán megsavanyodott, örökké nyögéscselő szegény kis teremtés volt, akinek azonban egyszerre vad reménység, bizalom villant meg a szemében, amikor erről az emberről beszélték.

— Majd megalázkodnak a hivalkodók. Ne félj te semit. Majd megalázkodnak...

Az embernek forgott valami a fejében, de mintha félt volna kimondani, előbb egy kicsit elment az asszony mellől s messziről vizsgálta az arcát.

— Nem fogsz megharagudni nagyon, ha mondom valamit? — kérdezte?

Az asszony vállat vont.

— Nem.

— Meg kellene békülni vele. Javamra lehetne. Félkerném, elmondanám neki, hogy most már konkurrenciáról szó nincs, létört ember vagyok. Talán szerezhette valami kis kondíciót.

Az asszony fölállt s lázfoltok gyultak ki a szeme ialatt. Rekedten hörgött a hangja, amint fuldokolva kitört a melléből a rettenetes méltatlankodás.

— Ó! Neked! Előbb engem temess el. Te akarsz vele békülni, te, aki tudod, hogy gazember. Erről ne beszélj.

— De édes lelkem...

— Te akarsz kezet szoritani azzal a bitanggal. Te, aki sohase esaltál meg senkit, s akit ő tönkre tett. Dehogy. Várd meg, amíg megalázkodik, s akkor rugd fel. Hát nincs a férfiban egy esep becsület se? Még a becsületesben sines?

— Elfogy a pár forintunk fiam, s aztán mit csinálunk? Valahova csak be kell, hogy jussak.

Az asszony már nem beszélt többet, csak erősen lihegett és a szemei szikráztak. A kis, egyszerű ember vállalai közé huzta a fejét s elment a dolga után. A dolga az volt, hogy kávéházakba járt, mindenféle ügynökökkel tár-

gyalt s előlegeket adott nekik. Azok azután másnapra, vagy a jövő hétre ígértek neki valami biztsosat, s összemosolyogtak, amikor újra, meg újra jött a kis, ügyefogyott vidéki s boesánatot kérve, még a székét is, amit meg-lökött, kérdezni iparkodott, hogy vajjon nincs-e valami ujság. Nem volt. Egyszer azonban az egyik ügynök egy üzletvezetői állásról beszélt valami rossz cégnél. Rosen és Stein. Az talán megfelelő lenne, ámbár másforma ember kellene oda. Agilisabb... Különben is egyszerre tárgyalanná vált a dolog, mert egy másik ügynök közbevágott:

— Az már be van töltve. — A kis, félénken mosolygó emberke felé fordult s egy kis szánakozással mondta neki: — Lásza bácsikám, ilyen embernek kellene magának is lenni. Olyannak, mint aki ezt az állást elnyerte. Hogy is hívják, ejnye nem jut az eszembe a neve. Az azt csinálta, hogy amikor megtudta, hogy Rosen, akitől több függ, mint Steintől, nagyobb a részesedése is, hát amikor megtudta, hogy Rosen bevásárláson van Párisban, hát elment hozzá Párisba. A Rosen, hát az, tudja, egy parvenü. Annak nagyon tetszett az, hogy ez a jó esaládból való, elegáns fiu nem sajnálta a költséget, s hordozta őt mindentel Párisban, s beleragadt, mint a bojtortján. Ez lett a vége. Élelmesnek kell lenni manapság. Hogy a fenébe is hívják, valami magyar nevű ember...

A kis, fakó emberke összegub-baskodott a székén, s inkább csak hangosan gondolkodott, amikor kimondta ezt a nevet: Hevessy...

— Az, az! Hát honnan tudja? A boltos, mindenkinek meghajolt: azoknak, akik nyújtották a kezüket, kezet adott s csak annyit mondott: — Tudom. — Kimenet azon gondolkodott, hogy ő bizony nem szeretne a Rosen és Steinék bórében lenni. Félt ettől az embertől s jól teszi más is, ha fél tőle. Valami tisztelet-félt is érzett azonban iránta.

Meg nem tudta magának magyarázni azt, hogy egy ilyen hitvány lelkületű ember, egy ilyen szegény, nyavalyás, hogy tud ennyire boldogulni. Mi az ereje a világnak? Lám, ő nem esalt, nem lopta el senkinek a tiz vég vásznát, nem esküdött hamisan, — és mégis itt kuncsorog az utcán, jóformán a holnapra való kenyér nélkül. Kell valami hatalomnak lakozni abban a rongy emberben. S derengett a szegény, kis, egyszerű embernek az agyában valami. — Áhá, — mondta — talán a feleségének a nagy bátorsága. Persze. Meg hogy há-tározottan a szemébe tud nézni az embereknek, holott, ha csak egy kis szemérem volna benne, hát el kellene, hogy bujjék elő-lük. Ez az, ami pozíciót biztosít számára és mindig az arra érdemesebbek, de ügyetlenebbek rovására. — S a szegény, kis szürke ember ebben a pilanában keserves irigységgel gondolt arra a másik emberre, aki egyszerre csak előtte termett az utban. A vedlett kis boltos meghökkenve bámult föl reá.

Az esunyán vigyorgott s mint-ha csak tegnap váltak volna el egymástól és pedig barátságban, bizalmasan hunyorgatva szólott le rá: — No, hát még mindig sem-mi? Állás után jár, ugy-e? Ne-héz dolog. Sok a munkanélküli ember. Csupa jó erő. Hát sehogy-se megy a dolog? — A kis boltos hebegett. — Sehogy. — Az előkelő uriember megfog-ta a karját, s kedélyeskedve biz-tatta: — Majd csak akad valami. De ha minden kötél szakad, hát nézzen el hozzám. Egy ötforintoska mindig akad. Isten áldja meg. Gyorsan otthagytta, s az ügyefogyott kis boltos tátott szájjal, sápadtan, aztán meg a kopott hajág kipirulva bámult utána. Még kiabálni is megpróbált, hogy: hallja, hallja! — de csak ártikulálatlan hangok jöttek ki a torkán. Ugy fojtogatta a düh, hogy lekapta fejeéről a kalapot s föltépte az inge gallérját. Attól félt, hogy mindjárt megfullad. Figyelmű kezdtek rá az emberek, s egy hordár a karja alá nyult, hogy el ne essék. A fuladozó ember halkán szólott: — kocsit. — Csak a kocsiban szedte össze magát valamennyire. Elhatároz-ta, hogy otthon nem szól sem-mit, hanem majd este, amikor újra találkozója van egy ügy-nökkel a kávéházban, levelet ír annak az embernek. Elmondja a véleményét az ilyen eljárásról. Memutatja, hogy a tönkrement embernek is van önérzete... Egész este volt egy kis borzon-gása, de azért elment a kávé-házba. S míg az ügynökre várt, egy levélpapir felett mindenfélét kigondolt, amit meg kellene írni. Azonban nem jutott hozzá, mert ismerősök jöttek. Körülte-lepédtek az asztalt. Az egyik mindjárt ő hozzá kezdett beszél-ni, s látszott az arcán a becsüle-tes megelégedés, hogy a sok elő-leg fejében most már talán mégis hozzásegíti valaméhez ezt a szerencsétlen embert.

— No, bácsikám, hát ha ismeri azt a Hevessyt, most üsse a vasat. Ó az ur a cégnél. Nagy cég, ott kell ember bőven. Ha valami szerényebb munkakörrel megelégszik, ott akad hely. Ha most nem, egy-két hét múlva. Stein ki van dobva. Rosen kifizette, s most ez a másik lett társ az üzletben. S ahogy én látom, hát kimarja ez Rosent is. Valami aféle ember lehet.

A kis boltos bódultan, tánto-rogva ment haza. Mintha részeg lett volna, tétova, zavaros pillan-tással nyitott be a szobába ott-hon. Az asszony ijedten sietett eléje, s leültette egy székre.

— Mi a bajod? Az Istenért... Aztán egyszerre azt hitte, hogy fölfedezte, hogy mi a baj. Fana-tikusán ragaszkodott magában ahhoz, hogy mindennek, nyomor-ságnak, csapásnak, betegség-nek az a bizonyos, egy ember az oka, s szilaj gyűlölettel kezdett róla beszélni.

— Ó! Megint találkoztál vele! Bántott. Ne törődj vele. Majd megalázkodik a felfuvalkodott, s akkor köpjél a szemébe. Csapd pofon... Csak várj...

— Csakhogyné azt már nem igen érem meg. Olyan sokáig én nem várhatok.

— Mu-lowska teljes viet G-arra, Murzil-zer ez tésére, asszon-